

Kisebbségvédelem vagy államvédelem?

Az európai kisebbségvédelmi ellenőrző mechanizmusok működtetését és hatékonyságát gyengítik a Velencei Bizottság elnökének a kolozsvári kisebbségvédelmi konferencián tett megállapításai. A többség-kisebbség közötti rendszeres és mindennapos konfliktusoktól terhelt román kisebbségvédelmi „modell” a legkevésbé sem nevezhető mintaértékűnek, a kolozsvárihoz hasonló konferenciák a valóság palástolásával csak csökkentik a megoldás esélyeit.

Románia Külügyminisztériuma, valamint a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) 2015. április 30-án konferenciát szervezett abból az alkalomból, hogy Románia húsz évvel ezelőtt ratifikálta az Európa Tanács keretében kidogozott és elfogadott Keretegyezményt a Nemzeti Kisebbségek Védelméről. Meglátásunk szerint a konferencia megszervezésének körülményei, valamint az ott elhangzottak meglehetősen jól illusztrálják Románia kisebbségpolitikáját: miközben a román külügyminiszter modellértékűnek nevezte az ország kisebbségekkel kapcsolatos politikáját és hangsúlyozta, hogy annak lényege az érdekeltek bevonása a döntéshozatalba, a konferenciára meg sem hívták az ország legnagyobb nemzeti kisebbségének érdekvédelmi szervezetét, az RMDSZ-t. Hasonlóképpen nem küldtek meghívót a román állam kisebbségkutatással foglalkozó tudományos kutatóintézetének, a kolozsvári székhelyű Nemzeti Kisebbségkutató Intézetnek sem.

A konferencián felszólalt Gianni Buquicchio, az Európa Tanács (ET) független alkotmányjogászokból álló tanácsadó testületének, az ún. Velencei Bizottságnak az elnöke, aki – mielőtt a BBTE díszdoktorává avatták – kifejtette: bár az általa vezetett intézménynek nem feladata az egyes országok kisebbségvédelmi rendszerének monitorizálása, úgy tapasztalta, hogy Románia kiemelten figyel a Keretegyezménynek és más nemzetközi dokumentumoknak a betartására.

Gianni Buquicchio helyesen állapította meg, hogy a Velencei Bizottság tevékenységének homlokterében nem a kisebbségvédelem áll, ugyanakkor komoly kérdéseket vet fel az a megállapítása, hogy Románia példaértékűen figyel a vállalt nemzetközi kötelezettségei betartására. Az Európa Tanács keretében két, a kisebbségek védelmével foglalkozó egyezmény is született, a Keretegyezmény mellett a Kisebbségi vagy Regionális Nyelvek Európai Kartáját is ratifikálta Románia. Ezek betartását külön erre a célra felállított bizottságok ellenőrzik, ezért szokatlan diplomáciai megoldásnak számít, hogy a Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága előadói minőségben nem képviseltette magát az általa ellenőrizendő egyezményről szóló

konferencián, a Velencei Bizottság elnöke pedig – mintegy átvéve a Tanácsadó Bizottság szerepét –, sarkos véleményt fogalmazott meg az egyébként szűkebb szakterületén kívül eső kérdésben. Amennyiben a Tanácsadó Bizottság képviselői is jelen lettek volna a kolozsvári eseményen, valószínűleg nem hagyhatták volna figyelmen kívül, hogy Románia már több mint egy éve késlekedik a Kertegyezmény végrehajtásáról szóló jelentésének leadásával és a legutóbbi monitoring során megfogalmazott számos ajánlást is figyelmen kívül hagyta. A Kisebbségi vagy Regionális Nyelvek Európai Kartájának alkalmazása terén a helyzet még ennél is súlyosabb: az ország már több mint három éve késik a jelentés leadásával, miközben az ezzel kapcsolatos monitoring is háromévente lenne esedékes.

Sajnos meg kell állapítanunk, hogy a Velencei Bizottság elnöke az ország kisebbségpolitikáját illető elismerő szavakkal – különösen azzal a megállapítással, hogy a román hatóságokat ténylegesen foglalkoztatja a Keretegyezmény és az alkalmazandó sztenderdek tiszteletben tartása – gyengíti az Európa Tanácsnak a két kisebbségvédelmi egyezmény monitoringjával kapcsolatos tevékenységét, ezáltal megkérdőjelezi a Tanácsadó Bizottság munkáját.

Gianni Buquicchio figyelmen kívül hagyja továbbá az ET egyéb szerveinek a román kisebbségvédelemmel kapcsolatos megállapításait is. A Rasszizmus és Intolerancia elleni Európai Bizottság (ECRI) tavaly publikált jelentése a nemzeti szimbólumok kapcsán rámutatott a román hatóságok következetlen gyakorlatára, a vagyon-visszaszolgáltatással kapcsolatos problémákra és a strasbourgi emberi jogi bíróság elmarasztaló ítéletei végrehajtásával kapcsolatban is egyre szembetűnőbb elutasító magatartásra Románia részéről.

Bogdan Aurescu román külügyminiszter a konferencia felszólalójaként kifejtette, hogy az Európa Tanács különböző monitoring-jelentései elismerték az ország kisebbségvédelmi rendszerének hatékonyságát. A valóság ezzel szemben az, hogy a Kisebbségi vagy Regionális Nyelvek Európai Kartájának legutóbbi monitoringja során a Szakértői Bizottság a közigazgatási nyelvhasználatot illetően az ország által vállalt 16 bekezdés, illetve pont közül csupán egyet minősített teljesítettnek a magyar nyelv vonatkozásában, kettővel kapcsolatban további információk szolgáltatására szólította fel az országot, a többit pedig csak részben látta teljesítettnek. Külön érdekesség, hogy a konferenciának otthont adó város, Kolozsvár kirívó példája annak, hogy az ország nem tesz eleget a Szakértői Bizottságnak a 20 százalékos nyelvhasználati küszöb leszállítására vonatkozó felhívásának, ezáltal a 16 százalékban magyarok által lakott városban nem érvényesülhetnek a kétnyelvűsége vonatkozó jogszabályok. Sőt, a város vezetősége még a kétnyelvű településtáblát sem hajlandó kihelyezni a város bejárataihoz, ennek érdekében még a bírósági eljárástól sem riadt vissza.

Bogdan Aurescu arról is beszélt, hogy az etnikai alapú területi autonómia nem lehet jó megoldás a kisebbségvédelemben. A politikus ezzel a román közbeszédben meglehetősen gyakran alkalmazott szókapcsolattal azt a látszatot keltette, hogy a Romániában élő magyarok etnikai alapon kérnének területi autonómiát, miközben a területi autonómia értelemszerűen nem lehet „etnikai”, hiszen egy területre vonatkozik, nem pedig egy etnikai csoportra. A fogalmi zavar mellett azonban mindenképpen ki kell emelnünk, hogy amennyiben a tárcavezető a területi autonómia intézményére gondolt, úgy az európai példák éppen azt mutatják, hogy az hatékony konfliktuskezelő eszköz a kisebbségvédelemben. Ezt ismerte el legutóbb az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése is a [Kalmár-jelentés](#)ként ismert dokumentum megszavazásával (amely az ET-keretében elfogadott korábbi határozatokra és ajánlásokra épít), ám úgy tűnik, hogy Románia ezt a jelentést sem tekinti iránymutatónak maga számára.

Bár a konferenciára nem kapott meghívást, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) elnöke, Kelemen Hunor levélben jelezte fenntartásait a Velencei Bizottság elnökének. Ebben [kifejtette](#), hogy „ez a hozzáállás teljes mértékben sértő és antidemokratikus, és nagyon komolyan megkérdőjelezi a romániai kormányzat elkötelezettségét a nemzeti közösségekkel folytatott párbeszéd és együttműködés terén”. Az RMDSZ elnöke levelében 14 pontban foglalta össze a nemzeti kisebbségeket ért jogsértéseket. Hasonlóképpen vélekedett a konferenciáról és annak üzenetéről Izsák Balázs, a Székely Nemzeti Tanács (SZNT) elnök is, aki elmondta: „ezen a konferencián sok szép dolgot mondtak, épp csak a valóságról nem esett szó”. Az SZNT elnöke egy [listát](#) is átadott Bogdan Aurescunak és Gianni Buquicchio munkatársának, amelyben pontszerűen felsorolták, hogy Románia hogyan szegi meg a Keretegyezmény előírásait.

A Velencei Bizottság elnökének, valamint a román külügyminiszternek az értékelése a román kisebbségvédelmi rendszerről már csak azért sem lehet helytálló, mert – amint arra a két szervezet is rámutatott – számtalan ügy jelenleg is megoldatlannak tekinthető, sőt, még a meglévő jogszabályok betartása terén is súlyos gondok merülnek fel.

Gianni Buquicchio a konferenciát követően egy interjúban is kifejtette nézeteit a kisebbségi kérdéstről, amelyben leszögezte, hogy a kisebbségi probléma egyre kevésbé fontos Európában. Ezzel kapcsolatosan utalnunk kell rá, hogy a Velencei Bizottság elnökének véleményével ellentétben az őshonos nemzeti kisebbségek helyzetére való odafigyelés fontosságát az Európai Parlament legnagyobb frakciójával rendelkező Európai Néppárt is felismerte, sőt, [épp az elmúlt hetekben szervezett nyilvános közmeghallgatást a kérdésben](#). Ezen az eseményen a kérdés nemzetközi szakértői és a kisebbségi közösségek képviselői is úgy vélekedtek, hogy óriási szakadék tátong a jogi szabályozások és a gyakorlati tapasztalatok között.

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

NPKI | NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET

Hangsúlyoznunk kell, hogy a Románia területén élő őshonos nemzeti kisebbségek helyzetének értékelése során az adott közösségek megmaradásának, az identitás megőrzésének és újratermelésének szemszögéből ajánlatos megítélni a folyamatokat. Ebben a tekintetben a kisebbségi közösségek képviselői által megfogalmazott meglátások és igények mellőzése rendkívül súlyos hiba. A hasonló kicsengésű konferenciák az érintett közösségek jogos felháborodását váltják ki, hiszen hivatkozási alapul szolgálhatnak a kormányok számára.

Összességében megállapítható, hogy a meglévő jogszabályok szelektív, esetleges végrehajtásával, valamint a többség-kisebbség közötti rendszeres és mindennapos konfliktusaival terhelt román kisebbségvédelmi „modell” a legkevésbé sem nevezhető mintaértékűnek, a kolozsvárihoz hasonló konferenciák – abban a formában, ahogyan azt megszervezték – sajnos nem járulnak hozzá a kérdés megfelelő kezeléséhez és a többség-kisebbség viszony rendezéséhez.